

Time: 2 hrs. 30 mins.

TOTAL: 75 Marks

Note:

1. Please check whether you have got the right question paper.
2. All the questions are compulsory.
3. Figures to the right indicate full marks.

Q. 1. Answer the following in two or three sentences (Attempt any 6)

(12 marks)

- a. What is "Bio-medical Waste" as per the Bio-Medical Waste Rules 2016?
- b. Define 'Animal Article' as defined under the Wildlife (Protection) Act, 1972.
- c. What is Central Board under Air (Prevention and Control of Pollution) Act, 1981?
- d. Define 'Handling' under Environment Protection Act, 1986.
- e. Explain India's Eco-Mark.
- f. What is Environment Impact Assessment?
- g. Define 'Occupier' as defined under the Water (Prevention & Control of Pollution) Act 1974.
- h. What is an "Educational Institution" as per Noise Pollution Rules?

Q. 2. Write short notes (Attempt any 2)

(12 marks)

- a. Solid Waste Management Rules, 2016.
- b. Stockholm Conference.
- c. Powers of Central Government to take measures u/s 3 of the Environment (Protection) Act, 1986.
- d. Noise Pollution Rules.

Q. 3. Answer the following (Attempt any 2)

(12 marks)

- a. Climate change is a phenomenon everyone has heard about; few have woken up to its potential threat. Today, the myth is that because so many people are talking about climate change, there must also be something serious being done about it. The Indian government has not even begun to inform its people about the potential dangers of climate change, leave alone equip them to deal with the catastrophe ahead. Ignoring climate change is almost certainly going to destroy the economies of the industrial nations.
 - (i) Explain the concept of Global Warming.
 - (ii) What is Precautionary Principle and Polluter Pays Principle?

- b. Mr. X, an industrialist, believed in expanding his business which attracted him to a very suitable plot for establishing a new industrial venture for manufacturing shoes.
- Explain the provision to obtain consent which Mr X requires under the Air (Prevention and Control of Pollution) Act, 1981.
 - Explain 'Protection of Action Taken in Good Faith'.
- c. Mr. X, has been throwing his household waste on the adjoining plot of land near his house. This has led to foul odor, increase in flies and insects in the colony. The other members of the society want to take legal action against Mr. X
- What legal remedies are available to the members of the Society?
 - Can the residents approach the Pollution Control Boards to take action against Mr. X? Explain
- d. XYZ residential colony was celebrating New Year Eve on the building terrace. They played music till 11.00 P.M. The residents of the adjoining building are not able to sleep.
- To whom can the residents make an official complaint?
 - What are the restrictions on the use of loudspeakers/ Public Address System? Explain.

Q.4 Answer the following (Attempt any 3)

(39 marks)

- "Public Interest Litigation has greater significance in the field of environment pollution". Explain with reference to decided cases
 - Discuss the provisions of the Constitution of India relating to environment protection.
 - Critically discuss the Penal provisions under the Air (Prevention and Control of Pollution) Act, 1981.
 - Explain the salient features of the Wildlife (Protection) Act, 1972.
 - Explain the Functions of the Central Board under the Water (Prevention & Control of Pollution) Act 1974.
-

वेळ: २ तास ३० मिनिटे

एकूण ७५ गुण

टीप:

१. कृपया तुमच्याकडे योग्य प्रश्नपत्रिका आहे का ते तपासा.
२. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
३. उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.

प्रश्न १. खालील प्रश्नांची उत्तरे दोन किंवा तीन वाक्यांत द्या (कोणतेही ६)

(१२ गुण)

- अ. जैव-वैद्यकीय कचरा नियम २०१६ नुसार "जैव-वैद्यकीय कचरा" म्हणजे काय?
- ब. वन्यजीव (संरक्षण) कायदा, १९७२ अंतर्गत 'एनिमल आर्टिकल' ची व्याख्या करा.
- क. १९८१ च्या हवा (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) कायदा अंतर्गत केंद्रीय मंडळ म्हणजे काय?
- ड. पर्यावरण संरक्षण कायदा, १९८६ अंतर्गत 'हाताळणी' ची व्याख्या करा.
- ई. भारताचे इको-मार्क स्पष्ट करा.
- फ. इन्हाग्रोन्मेंट इम्पॅक्ट असेसमेंट म्हणजे काय ?
- ग. जल (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) कायदा १९७४ अंतर्गत 'ऑक्युपायर' ची व्याख्या करा.
- ह. ध्वनी प्रदूषण नियमांनुसार "शैक्षणिक संस्था" म्हणजे काय?

प्रश्न २. लहान नोंदी लिहा (कोणतेही २ प्रश्न सोडवा)

(१२ गुण)

- अ. घनकचरा व्यवस्थापन नियम, २०१६.
- ब. स्टॉकहोम परिषद.
- क. पर्यावरण (संरक्षण) कायदा, १९८६ च्या कलम ३ अंतर्गत उपाययोजना करण्याचे केंद्र सरकारचे अधिकार.
- ड. ध्वनी प्रदूषण नियम

प्रश्न ३. खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या (कोणतेही २ प्रश्न सोडवा)

(१२ गुण)

- अ. हवामान बदल ही एक घटना आहे ज्याबद्दल सर्वांनी ऐकले आहे; काहीजण त्याच्या संभाव्य धोक्यासाठी सजग झाले आहेत. आज, समज अशी आहे की बरेच लोक हवामान बदलाबद्दल बोलत आहेत, म्हणून काहीतरी गंभीरपणे केले पाहिजे. भारत सरकारने आपल्या लोकांना हवामान बदलाच्या संभाव्य धोक्यांबद्दल माहिती देण्यास अदयाप सुरुवातही केलेली नाही, ना त्यांना पुढील आपत्तीला तोंड देण्यासाठी सज्ज ठेवले. हवामान बदलाकडे दुर्लक्ष केल्यास औद्योगिक राष्ट्रांची अर्थव्यवस्था नक्कीच नष्ट होणार आहे.
 - (i) जागतिक तापमानवाढीची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - (ii) सावधगिरीचे तत्व आणि प्रदूषणकारी तत्व काय आहे?

ब. उद्योगपती असलेले श्री X यांचा व्यवसाय वाढवण्यावर विश्वास होता. ज्यामुळे ते बूट बनवण्यासाठी नवीन औद्योगिक उपक्रम स्थापन करण्यासाठी एका अतिशय योग्य प्लॉटकडे आकर्षित झाले होते.

(i) वायू (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) कायदा, १९८१ अंतर्गत श्री. एक्स यांना आवश्यक असलेली संमती मिळविण्याची तरतूद स्पष्ट करा.

(ii) 'चांगल्या श्रद्धेने केलेल्या कृतीचे संरक्षण' स्पष्ट करा.

क. श्री. एक्स, त्यांच्या घराजवळील जमिनीवर घरातील कचरा टाकत आहेत. यामुळे वसाहतीत दुर्गंधी, माश्या आणि कीटकांची संख्या वाढली आहे. सोसायटीतील इतर सदस्य श्री. एक्स विरुद्ध कायदेशीर कारवाई करू इच्छितात.

(i) सोसायटीच्या सदस्यांना कोणते कायदेशीर उपाय उपलब्ध आहेत?

(ii) रहिवासी श्री. एक्स यांच्याविरुद्ध कारवाई करण्यासाठी प्रदूषण नियंत्रण मंडळाकडे जाऊ शकतात का? स्पष्ट करा.

ड. XYZ निवासी वसाहत इमारतीच्या टेरेसवर नवीन वर्षाची संध्याकाळ साजरी करत होती. त्यांनी रात्री ११.०० वाजेपर्यंत मोठ्याने संगीत वाजवले. शेजारच्या इमारतीतील रहिवासी आवाजामुळे झोपू शकत नव्हते.

(i) शेजारच्या इमारतीतील रहिवासी कोणाकडे अधिकृत तक्रार करू शकतात?

(ii) लाऊडस्पीकर / सार्वजनिक भाषण प्रणाली वापरण्यावर कोणते निर्बंध आहेत? स्पष्ट करा.

प्रश्न ४. दीर्घ उत्तरे (कोणतेही ३ प्रश्न सोडवा)

(३९ गुण)

(१) "पर्यावरण प्रदूषणाच्या क्षेत्रात जनहित याचिकांचे महत्त्व अधिक आहे". निकाली निघालेल्या प्रकरणांच्या संदर्भात स्पष्टीकरण द्या.

(२) पर्यावरण संरक्षणाशी संबंधित भारतीय संविधानातील तरतुदींची चर्चा करा.

(३) हवा (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) कायदा, १९८१ अंतर्गत दंडात्मक तरतुदींची टीकात्मक चर्चा करा.

(४) वन्यजीव (संरक्षण) कायदा, १९७२ ची ठळक वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

(५) जल (प्रदूषण प्रतिबंध आणि नियंत्रण) कायदा १९७४ अंतर्गत केंद्रीय मंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.
